

বিদ্যাসাগর বিশ্ববিদ্যালয় VIDYASAGAR UNIVERSITY

Question Paper

B.A. Honours Examinations 2021

(Under CBCS Pattern)

Semester - III

Subject: SANSKRIT

Paper: GE 3 - T

Full Marks: 60

Time: 3 Hours

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

[INDIAN AESTHETICS]

1. अधोनिर्दिष्टेषु केषाञ्चित् चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तरं प्रदेयम् :

 $12 \times 4 = 48$

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও:

- (क) संस्कृतालंकारशास्त्रे ध्वनिविरोधिनां मतानि समासतो निरूप्यन्ताम्। সংস্কৃত অলংকারশাস্ত্রে ধ্বনি বিরোধীদের মতামত আলোচনা করো।
- (ख) संस्कृतालंकारशास्त्रे अभिनवगुप्तस्यावदानं निरूप्यताम्। সংস্কৃত অলংকারশাস্ত্রে অভিনবগুপ্তের অবদান আলোচনা করো।
- (ग) संस्कृतालंकारशास्त्रे वामनस्य अवदानं निरूप्यताम्।সংস্কৃত অলংকার শাস্ত্রে বামনের অবদান নিরূপণ করো।

- (घ) वामनस्य मतानुसारेण काव्यभावना आलोच्यताम्। वामत्सत्र मणानुसारत कावाजावा আलाजना करता।
- (ङ) 'सौन्दर्यमलंकारः'—इति सूत्रं व्याख्यायताम्। 'সৌন্দর্যমলংকারঃ'—সূত্রটি ব্যাখ্যা করো।
- (च) 'कवित्वबीजं प्रतिभानम्'—इति सूत्रं व्याख्यायताम्। 'কবিত্ববীজং প্রতিভানম্'—সূত্রটি ব্যাখ্যা করো।
- (छ) भामहेन कित गुणाः अङ्गीकृताः ? तेषां वर्णनां कुरु।
 ভামহ কত প্রকার গুণ স্বীকার করেছেন তা বর্ণনা করো।
- (ज) मम्मटमनुसृत्य काव्यकारणानि निरूप्यन्ताम्।
 भन्त्रार्णेत भण्टक अनुসत्रन करत कार्त्यात कात्रनश्चिल निर्गत्र करता।
- 2. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च अधोलिखितेषु **षट्** प्रश्नाः समाधेया : 2×6=12 সংস্কৃত ভাষায় দেবনাগরী লিপিতে যে কোনও **ছয়টি** প্রশ্নের উত্তর দাও :
 - (क) रीतयः कतिविधाः ? काश्च ताः ? রীতি কত প্রকার ও কি কি?
 - (ख) का नाम वैदर्भी रीतिः? देवाणीं तीिं कारक वर्ण?
 - (ग) को नाम गुणः ?গুণ কাকে বলে?

 - (জ) किं नाम अवधानम्?
 অবধান কাকে বলে?

- (च) रसविषये आनन्दवर्धनस्य किं मतम्? রস বিষয়ে আনন্দবর্ধনের কিরূপ মত?
- (छ) भट्टनायकमते रसास्वादने चरमः व्यापारः कः? ভট্টনায়কের মতে রস আস্বাদনে শ্রেষ্ঠ ব্যাপার কি?
- (ज) भरतस्य रसनिष्पत्तिसूत्रं किम्?ভরতের রসনিষ্পত্তি বিষয়ক সৃত্রটি কি?
- (झ) भरतमते मूलरसाः के?
 ভরতের মতে মূলরসগুলি কি কি?
- (ञ) आनन्दवर्धनस्य मतेन 'लावण्यम्' इति पदस्य तात्पर्यं किम्? আচার্য আনন্দবর্ধনের মতে 'লাবণ্য' শব্দটির তাৎপর্য কি?

[FUNDAMENTALS OF INDIAN PHILOSOPHY]

1. अधोनिर्दिष्टेषु केषाश्चित् चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तरं प्रदेयम् :

 $12 \times 4 = 48$

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও:

(क) भारतीयदर्शनम् इत्यनेन किं ज्ञायते? अस्य दर्शनस्य आधारभूतानि तत्त्वानि कानि? कस्मिन् प्रयोजने अस्य रचना जाता?

ভারতীয় দর্শন—বললে তোমরা কি বোঝো? (লক্ষণ লিখো)। এই দর্শনের আধারভূত তত্ত্বগুলি কি? কোন্ প্রয়োজনে এর রচনা হয়েছিল?

- (ख) किं भारतीयदर्शनं केवलं दुःखवादं प्रतिष्ठापयति ? सयुक्तिकम् आलोच्यताम्। ভারতীয় দর্শন কি কেবলমাত্র দুঃখবাদকে প্রতিষ্ঠি করে। যুক্তিসহ আলোচনা করো।
- (ग) नास्तिकदर्शनस्य लक्षणं किम्? तस्य कित भेदाः सन्ति? बौद्धसम्प्रदायानां नामानि विलिख्यि तत्प्रतिपादितानां तत्त्वानाम् उपरि आलोचनं कुरु।
 - নাস্তিক দর্শনের লক্ষণ কি? তার কয়টি ভেদ আছে? বৌদ্ধ সম্প্রদায়গুলির নাম করে তাদের প্রতিপাদিত তত্ত্বগুলির উপরে আলোচনা করো।
- (घ) चार्वाकदर्शनस्य कः प्रणेता? अनेन दर्शनेन ये ये अतीन्द्रियपदार्थाः निराकृताः ते च पदार्थाः के? निराकरणपक्षे तेन काः युक्तयः प्रदर्शिताः? वेदविरुद्धे तेषां किं मतम्?
 - চার্বাক দর্শনের কর্তা কে? এই দর্শন যে সকল অতীন্দ্রিয় পদার্থকে খণ্ডন করেছে সেগুলির নাম করো। খণ্ডনের পক্ষে তারা কোন্ কোন্ যুক্তি দেখিয়েছে? বেদের বিরুদ্ধে তাদের মতটি বা কি?
- (ङ) जैनदर्शनेन प्रतिष्ठितानां त्वत्पठितानां त्रयाणां वादानं नामानि विलिख कस्यचित् एकस्य उपरि नातिदीर्घः प्रबन्धः लेखनीयः।
 - পাঠ্যাংশের অবলম্বনে জৈন দর্শন দ্বারা প্রতিষ্ঠিত তিনটি বাদের নাম করে যেকোন একটির উপরে অনতিদীর্ঘ প্রবন্ধ লেখো।
- (च) साङ्ख्यदर्शनानुसारं गुणत्रयम् आलोचनीयम्।সাংখ্যদর্শন অনুযায়ী গুণত্রয় আলোচনা করো।
- (छ) अष्टाङ्गयोगस्य उपरि पतञ्जलिना किं सूत्रं रचितम्? के च ते अष्टप्रकारकाः योगाः? योगशब्दस्य उपरि ग्रन्थकारेण किं सूत्रं लिखितम्? आद्यत्रययोगाः व्याख्येयाः।
 - অস্টাঙ্গযোগের উপরে পতঞ্জলি কোন্ সূত্রটি লিখেছেন? কোন্গুলিকে অস্টাঙ্গযোগ বলে? যোগ-শব্দের উপরে গ্রন্থকারে সূত্রটি কি? প্রথম তিনটি যোগ ব্যাখ্যা করো।

- (ज) न्यायमते कित प्रमाणािन ? तेषां स्वरूपम् आलोच्यताम्।न्याश्चमत् श्वमाण कि ? তাদের স্বরূপ আলোচনা করো।
- 2. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च अधोलिखितेषु **षट्** प्रश्नाः समाधेया : 2×6=12 সংস্কৃত ভাষায় দেবনাগরী লিপিতে যে কোনও **ছয়টি** প্রশ্নের উত্তর দাও :
 - (क) योगदर्शने कित प्रमाणानि सन्ति? तानि च कानि?

 (যাগদর্শনে প্রমাণ কত প্রকার? সেগুলি কি কি?
 - (ख) सांख्यदर्शनेन सह योगदर्शनस्य विभेदं च लिखतु।সাংখ্যদর্শনের সঙ্গে যোগদর্শনের পার্থক্য কি তা লেখো।
 - (ग) न्यायमते ईश्वरास्तित्वे कि प्रमाणम्? न्यायमते ईश्वरास्तित्वे कि प्रमाणम्? न्यायमते ईश्वरास्तित्वे कि प्रमाणम्?
 - (ঘ) अनुमानं किम्? तद् कतिविधम्? অনুমান কী? সেগুলি কত প্রকার?
 - (ङ) कानि आस्तिकदर्शनानि? कानि व नास्तिकदर्शनानि? আস্তিক দর্শনগুলি কি কি? এবং নাস্তিক দর্শনগুলি কি কি?
 - (च) के पुरुषार्थाः ? कः परम-पुरुषार्थः ?
 शूक्रवार्थ कि ? কোন্টি পরম পুরুষার্থ ?
 - (छ) चार्वाकदेहात्मवादः नाम किम्? ठार्वाकरमश्रावाम की?
 - (ज) चार्वाकदर्शने आत्मा स्वीकृतः न वा? চার্বাকদর্শনে আত্মা স্বীকৃত কি না?
 - (য়) दर्शनशब्दस्य कोऽर्थः?
 দর্শন শব্দের অর্থ কী?

अद्वैतवेदान्तस्य मुख्य-प्रवर्तकः कः? (অ) অদৈতবেদান্তের মুখ্য প্রবর্তক কে?

OR

[ANCIENT INDIAN POLITY]

1. अधोनिर्दिष्टेषु केषाञ्चित् चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तरं प्रदेयम् :

 $12 \times 4 = 48$

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও:

- (क) धर्मशास्स्त्र-नीतिशास्त्रयोर्मध्ये पार्थक्यं विरच्यताम्।
 ধর্মশাস্ত্র ও নীতিশাস্ত্রের মধ্যে পার্থক্য লেখো।
- (ख) कौटिल्यस्य अर्थशास्त्र-विषये प्रबन्धो विलिख्यताम्।

 कৌটিল্যের অর্থশাস্ত্র-বিষয়ে একটি প্রবন্ধ রচনা করো।
- (ग) अर्थशास्त्रानुसारेण मन्त्रिपरिषद्-विषये वैशद्येन आलोच्यताम्। অর্থশাস্ত্রানুসারে মন্ত্রিপরিষদ্ সম্বন্ধে বিশদে আলোচনা করো।
- (घ) षाङ्गुण्यविषये दिग्दर्शनं क्रियताम्।ষাঙ্গুণ্য বিষয়ে বুঝিয়ে লেখো।
- (ङ) महाभारतस्य शान्तिपर्वानुसारेण दुर्नीतियुक्ता करव्यवस्था आलोच्यताम्।

 মহাভারতের শান্তিপর্বে যে দুর্নীতিযুক্ত করব্যবস্থার আলোচনা আছে তা পরিস্ফুট করো।
- (च) धर्मनीतेः उत्पत्तिविषये प्रबन्धो विरच्यताम्। ধর্মনীতির উৎস বিষয়ে প্রবন্ধ লেখো।
- (छ) धर्मशास्त्राद्यनुसारेण राज्ञामुत्पत्तिविषये वैशद्येन आलोच्यताम्। धर्मभाञ्जामि অনুসারে রাজার উৎপত্তিবিষয়ে বিশদে আলোচনা করো।
- (ज) टीका लेख्या : दण्डनीतिः, मात्स्यन्यायः, पञ्चाङ्गमन्त्रम्, कण्टकशोधनम्। টীকা লেখো : দণ্ডনীতি, মাৎস্যন্যায়, পঞ্চাঙ্গমন্ত্ৰম্, কণ্টকশোধন।

2. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च अधोलिखितेषु षट् प्रश्नाः समाधेया:

 $2 \times 6 = 12$

সংস্কৃত ভাষায় দেবনাগরী লিপিতে যে কোনও ছয়টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

- (क) क एव प्राड्विवाकः ?প্রাড্ বিবাক কাকে বলা হয়?
- (ख) दण्डस्य रूपं किम्? দণ্ডের রূপ কী?
- (ग) टीका लेखनीया : पुगः।টীকা লেখো : পুগঃ।
- (घ) टीका लेखनीया : कुलः। টীকা লেখো : কুলঃ।
- (ङ) प्रकृतं मित्रं कीदृशं भवेत्? প্রকৃত মিত্র কেমন হবে?
- (च) साम्राज्यशब्देन किं बोध्यते? সাম্রাজ্য শব্দের দ্বারা কি বোঝায়?
- (ছ) का एव सभा ? সভা কী ?
- (ज) शुक्रनीतेः रचियता रचनाकालश्च लिख्यताम्। শুক্রনীতির রচয়িতা ও রচনাকাল বিষয়ে লেখো।
- (য়) उपायचतुष्ट्यमध्ये कः प्रशंसनीयः?
 উপায়চতুষ্টয়ের মধ্যে কোন্টি প্রশংসনীয়?
- (ञ) धर्मस्य साक्षात्लक्षणं किम्?धर्म्यत्र भाका९ लक्क्षणं कि?